

УДК 811.111'255.4

**Каширіна І. В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»**

**Поцюпан А. В.,
студентка,
Національний університет «Запорізька політехніка»**

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З ГАСТРОНОМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ ЗНАЧЕННЯ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Серед мовних проблем перекладу проблематика, пов'язана з фразеологією, нараховує вісімдесят сім позицій [4, с. 604], що свідчить про невичерпанність тематики. Наразі можна впевнено говорити про еволюцію перекладацьких принципів ретрансляції фразеології в англо-українському та українсько-англійському напрямках перекладу. В основі динаміки перекладацьких рішень, їхньої креативності і множинності, – сприйняття фразеологічної одиниці (ФО) як перекладацької категорії. Підвалини такого сприйняття було закладено Р. Зорівчак, особливу увагу приділено важливості компонентів фразеологічної одиниці: по-перше, як основи для подальшої класифікації ФО, по-друге, як елемента семантики, що визначає семантико-стилістичні функції та можливість семантичної трансформації в процесі ретрансляції [1, с. 33]. Префікс *ре-* нами вжито як маркер, що уводить вдумливого дослідника до способу відтворення різнорівневих елементів мовної тканини тексту оригіналу, що є глибоко закоріненими у лінгвокультуру першоджерела: нам йдеться про так зване пересаджування насінини (у нашому випадку – смислового наповнення ФО) на інший мовно-культурний ґрунт. Не забуваймо також і про тактику перекладу, запропоновану С. Караванським. Працюючи

над перекладом поезії, С. Караванський сміливо експериментував з формами, в тому числі й ФО, прагнучи приборкати риму [2]. Водночас, найбільше перекладацька мовотворчість, на нашу думку, оприявлюється у випадку повного або часткового переосмислення компонентів ФО: «Реалізація і підсилення стилістично-експресивних функцій ФО відбувається за рахунок розщеплення фразеологізмів: конкретизації значень компонентів ФО, уклинювання, додавання нових компонентів, заміни одного компонента іншим, переміщення компонентів ФО, новоутворень за аналогією, створення синоніма» [1, с. 33]. Для того, щоб така мовотворчість не порушила відносин еквівалентності та адекватності між першоджерелом і транслятом, перекладач мусить добиратися до неперекладного, зчитуючи та ресторуючи в процесі трансляції культурні коди, зокрема й антропоморфний культурний код (термін К. Мізіна). Такий код, на думку К. Мізіна, утворюють субкоди, одним з яких є гастрономічний [3, с. 179]. На нашу думку, семантичні трансформації фразеологічних одиниць з гастрономічним компонентом уможлиблюють своєрідну взаємодію гастрономічного та інших антропоморфних субкодів – соматичного, соціального і психічного (духовного) – з артефактним культурним кодом, відображаючи в дзеркалі фразеології ціннісні пріоритети культур Великої Британії і України, які так яскраво оприявлюються у традиціях, пов'язаних з національною кухнею кожної з цих країн. Пізнаючи Іншого в процесі трансляції, перекладач не тільки добачає наявність асиметрії мовних та концептуальних картин світу, а й вирішує питання семантичної прозорості трансляту. Без сумніву, важить в процесі перекладання й емерджентність культурного знання, тобто його розподілення серед носіїв певної лінгвокультури. У такому випадку семантика тексту оригіналу, якщо вона є декодованою досвідченим перекладачем, не спричинить когнітивного дисонансу та не додасть лакунарності тексту перекладу. Безумовно, можемо говорити про гастрономічний компонент як про чинник, що актуалізує асоціативний шлейф, який призведе до подальшого декодування позитивної чи негативної оцінної семантики фразеологічної одиниці, причому розщеплення фразеологічної одиниці та подальша семантична трансформація може, метафорично висловлюючись, розвернути вектор оцінної семантики в протилежний бік.

Література

1. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (На матеріалі перекладів творів української літератури

англійською мовою). Львів : Видавництво при ЛДУ ВО «Вища школа», 1983. 177 с.

2. Каширіна І. В. Перекладацький метод Святослава Караванського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 16. К., 2020. 18 с.

3. Мізін К. Людина в дзеркалі компаративної фразеології : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2011. 448 с.

4. Шмігер Т. Українське перекладознавство ХХ сторіччя : бібліографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, НТШ, 2013. 626 с.